

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО РОЗРОБЛЕННЯ СХЕМ РЕГІОНАЛЬНОЇ ЕКОМЕРЕЖІ

ЗМІСТ

Вступ	2
1 Основні терміни та визначення	3
2 Координаційні ради з питань формування екомережі	5
3 Складові структурних елементів екомережі та їх відповідність категоріям земель, визначених у землевпорядній документації	6
4 Проектування екомережі	8
5 Процедура розроблення та затвердження проекту схеми регіональної екомережі	10
6 Фінансове забезпечення	13
7 Взаємозв'язок містобудівної документації та проекту схеми регіональної екомережі	14
8 Використання землевпорядної документації у проекті схеми регіональної екомережі	15
9 Розроблення проекту схеми регіональної екомережі	16
9.1. Підготовчі роботи	16
9.2.Склад проекту схеми регіональної екомережі	17

Вступ

Методичні рекомендації щодо розроблення схем регіональної екомережі розроблені для використання у роботі спеціалістами органів охорони навколишнього природного середовища, місцевого самоврядування, виконавчої влади, науково-дослідних та проектних установ, громадських екологічних організацій, інших організацій, діяльність яких пов'язана з охороною та використанням природних ресурсів, заповідною справою.

Методичні рекомендації розроблені на основі вимог Законів України «Про загальнодержавну програму формування національної екомережі України на 2000-2015 роки», «Про екологічну мережу України», „Про охорону навколишнього природного середовища”, „Про основи містобудування”, „Про охорону земель”, „Про землеустрій”, „Про місцеве самоврядування в Україні”, Водного, Лісового, Земельного кодексів України, інших актів законодавства України, міжнародних договорів, стороною яких є Україна, а також на виконання Наказу Міністерства охорони навколишнього природного середовища України від 24.03.2006 № 136.

Правовою підставою розробки методичних рекомендацій є Закон України „Про екологічну мережу України”.

У Методичних рекомендаціях наведено основні терміни та визначення, детально розглядаються складові структурних елементів екомережі та їх відповідність категоріям земель, визначених у землевпорядній документації, визначено порядок розроблення та погодження матеріалів проектів схем регіональної екомережі (далі – СЕМР), зміст СЕМР, зв'язок з землевпорядною та містобудівною документацією.

При підготовці Методичних рекомендацій були враховані пропозиції та зауваження центральних органів виконавчої влади, територіальних органів Мінприроди по удосконаленню Тимчасових методичних рекомендацій щодо розроблення схем регіональної екомережі (затверджених Наказом Міністерства охорони навколишнього природного середовища України від 24.03.2006 № 136).

1. Основні терміни та визначення

У методичних рекомендаціях вживаються наведені нижче терміни та визначення:

екомережа - єдина територіальна система, яка утворюється з метою поліпшення умов для формування та відновлення довкілля, підвищення природно-ресурсного потенціалу території України, збереження ландшафтного та біорізноманіття, місць оселення та зростання цінних видів тваринного і рослинного світу, генетичного фонду, шляхів міграції тварин через поєднання територій та об'єктів природно-заповідного фонду, а також інших територій, які мають особливу цінність для охорони навколишнього природного середовища і відповідно до законів та міжнародних зобов'язань України підлягають особливій охороні;

зведена схема формування екомережі - нормативно-правовий акт, що визначає на національному рівні пріоритети і концептуальні основи формування, збереження та невиснажливого використання екомережі України, розвитку системи територій та об'єктів природно-заповідного фонду, формування структурних елементів екомережі;

об'єкт екомережі - окрема складова частина екомережі, що має ознаки просторового об'єкта - певну площу, межі, характеристики тощо. До об'єктів екомережі відносяться території та об'єкти природно-заповідного фонду, водного фонду, лісового фонду, рекреаційного та оздоровчого призначення, сільськогосподарські угіддя екстенсивного використання (пасовища, сіножаті) тощо;

структурні елементи екомережі - території екомережі, що відрізняються за своїми функціями.

До **структурних елементів екомережі** відносяться ключові, сполучні, буферні та відновлювані території.

Ключові території забезпечують збереження найбільш цінних і типових для даного регіону компонентів ландшафтного та біотичного різноманіття, включають середовища існування рідкісних і таких, що перебувають під загрозою зникнення, видів тварин та рослин. Переважно мають у своєму складі території та об'єкти природно-заповідного фонду, відсоток яких значно перевищує аналогічний у цілому по країні, а також інші території, що відповідають умовам, визначеним національним природоохоронним законодавством або міжнародними нормативно-правовими актами (конвенціями, угодами, договорами тощо).

Перелік ключових територій екомережі включає території та об'єкти природно-заповідного фонду, водно-болотні угіддя міжнародного значення, інші території, у межах яких збереглися найбільш цінні природні комплекси.

Сполучні території (екологічні коридори місцевого рівня) поєднують між собою ключові території, забезпечують міграцію тварин та обмін

генетичного матеріалу. Сполучені території можуть мати самостійне значення для збереження біо- та ландшафтного різноманіття.

Екологічний коридор – велика за масштабами територія, яка може включати в себе різні за функціональним призначенням ключові, сполучені та буферні території.

Перелік сполучених територій екомережі включає території, що забезпечують зв'язки між ключовими територіями та цілісність екомережі.

Буферні території забезпечують захист ключових та сполучених територій від антропогенного впливу. Є перехідними смугами між природними територіями і територіями господарського використання.

Перелік буферних зон екомережі включає території навколо ключових територій екомережі, які запобігають негативному впливу господарської діяльності на суміжних територіях.

Відновлювані території – території, природних стан яких порушений внаслідок антропогенного впливу, території з активними проявами несприятливих геодинамічних процесів (водна ерозія, зсуви), для яких мають бути виконані першочергові заходи щодо відтворення природного стану, на яких необхідно і можливо відновити природний рослинний покрив і здійснити репатріацію видів рослин та тварин. Певна відновлювана територія після проведення відповідних заходів щодо ренатуралізації, може бути включена до складу ключової або сполученої території, або безпосередньо перетворитися на ключову або сполучену територію.

Перелік відновлюваних територій екомережі включає території, що являють собою порушені землі, деградовані і малопродуктивні землі та землі, що зазнали впливу негативних процесів та стихійних явищ, інші території.

Деградація ґрунтів – погіршення корисних властивостей та родючості ґрунту внаслідок впливу природних чи антропогенних факторів.

Деградація земель – природне або антропогенне спрощення ландшафту, погіршення стану, складу, корисних властивостей і функцій земель та інших органічно пов'язаних із землею природних компонентів.

Ландшафт географічний – природний чи антропогенний територіальний або акваторіальний комплекс, що являє собою генетично однорідну ділянку ландшафтної сфери з єдиним геологічним фундаментом, однотипним рельєфом, гідрокліматичним режимом, поєднанням ґрунтів і біоценозів і характерною для неї морфологічною структурою.

Консервація земель – припинення господарського використання на визначений термін та залуження або залісення деградованих і малопродуктивних земель, господарське використання яких є екологічно та економічно неефективним, а також техногенно забруднених земельних ділянок, на яких неможливо одержувати екологічно чисту продукцію, а перебування людей на цих земельних ділянках є небезпечним для їх здоров'я.

Порушені землі – землі, що втратили свою господарську на екологічну цінність через порушення ґрунтового покриву внаслідок виробничої діяльності людини або дії природних явищ.

2. Координаційні ради з питань формування екомережі

Відповідно до статті 12 Закону України „Про екологічну мережу України”, координаційні ради з питань формування екомережі є дорадчими органами, які утворюються при Кабінеті Міністрів України та при Раді міністрів Автономної Республіки Крим, обласних, Київській та Севастопольській міських державних адміністраціях з метою координації діяльності центральних і місцевих органів виконавчої влади - виконавців Загальнодержавної програми формування національної екомережі України на 2000-2015 роки

Для організації розроблення СЕМР та координації діяльності щодо формування регіональної екомережі створюється координаційна рада, до складу якої включаються посадові особи спеціально уповноваженого територіального органу виконавчої влади з питань охорони навколишнього природного середовища, екологічної безпеки, заповідної справи, відповідних місцевих органів виконавчої влади та місцевого самоврядування, представники органів земельних, лісових, водних ресурсів, санітарно-епідеміологічної служби, містобудування і архітектури та охорони культурної спадщини, науковці, представники громадських організацій та інші зацікавлені особи.

Основними завданнями координаційних рад є:

а) аналіз стану виконання основних положень Загальнодержавної програми формування національної екомережі України на 2000-2015 роки ;

б) організація розроблення Зведеної схеми формування екомережі України, регіональних та місцевих схем формування екомережі;

в) організація підготовки один раз на п'ять років Національної доповіді про стан формування національної екомережі;

г) сприяння реалізації міжнародних програм і проектів технічної допомоги, залучення іноземних інвестицій, спрямованих на формування національної екомережі;

г) забезпечення широкого інформування населення про стан та перспективи формування екомережі;

д) підготовка пропозицій щодо формування основних засад державної політики і механізму її реалізації в галузі збереження ландшафтного та біорізноманіття;

е) впровадження принципів екосистемного підходу в природоохоронній діяльності.

Положення про координаційні ради з питань формування екомережі при Кабінеті Міністрів України та при Раді міністрів Автономної Республіки Крим, обласних, Київській та Севастопольській міських державних адміністраціях та їх персональний склад затверджуються відповідно Кабінетом Міністрів України, Радою міністрів Автономної Республіки Крим,

обласними, Київською та Севастопольською міськими державними адміністраціями.

3. Складові структурних елементів екомережі та їх відповідність категоріям земель визначених у землевпорядній документації

Згідно Законів України "Про загальнодержавну програму формування національної екологічної мережі України на 2000-2015 роки", „Про екологічну мережу України”, Лісового, Водного та Земельного кодексів України до **складових структурних елементів екомережі** включаються:

а) території та об'єкти природно-заповідного фонду.

Землі територій та об'єктів природно – заповідного фонду за цільовим призначенням у землевпорядній документації відносяться до земель природно-заповідного фонду. Це ділянки суші і водного простору з природними комплексами та об'єктами, що мають особливу природоохоронну, екологічну, наукову, естетичну, рекреаційну та іншу цінність, яким відповідно до закону надано статус територій та об'єктів природно-заповідного фонду.

До земель природно-заповідного фонду включаються природні території та об'єкти (природні заповідники, національні природні парки, біосферні заповідники, регіональні ландшафтні парки, заказники, пам'ятки природи, заповідні урочища), а також штучно створені об'єкти (ботанічні сади, дендрологічні парки, зоологічні парки, парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва).

б) землі водного фонду:

до земель водного фонду належать землі, зайняті:

а) морями, річками, озерами, водосховищами, іншими водними об'єктами, болотами, а також островами;

б) прибережними захисними смугами вздовж морів, річок та навколо водойм;

в) гідротехнічними, іншими водогосподарськими спорудами та каналами, а також землі, виділені під смуги відведення для них;

г) береговими смугами водних шляхів.

водоохоронні зони: для створення сприятливого режиму водних об'єктів уздовж морів, навколо озер, водосховищ та інших водойм встановлюються водоохоронні зони, розміри яких визначаються за проектами землеустрою.

Вздовж річок, морів і навколо озер, водосховищ та інших водойм з метою охорони поверхневих водних об'єктів від забруднення і засмічення та збереження їх водності у межах водоохоронних зон виділяються земельні ділянки під прибережні захисні смуги.

Прибережні захисні смуги встановлюються по берегах річок та навколо водойм уздовж урізу води (у меженний період) шириною:

а) для малих річок, струмків і потічків, а також ставків площею менш як 3 гектари - 25 метрів;

б) для середніх річок, водосховищ на них, водойм, а також ставків площею понад 3 гектари - 50 метрів;

в) для великих річок, водосховищ на них та озер - 100 метрів.

При крутизні схилів більше трьох градусів мінімальна ширина прибережної захисної смуги подвоюється.

Розмір та межі прибережної захисної смуги уздовж морів та навколо морських заток і лиманів встановлюються за проектами землеустрою, а в межах населених пунктів - з урахуванням містобудівної документації;

водно-болотні угіддя (земельні ділянки водно-болотних угідь, що не віднесені до земель лісового і водного фонду відносяться до земель іншого природоохоронного призначення);

в) землі лісового фонду;

До земель лісового фонду належать землі, вкриті лісовою рослинністю, а також не вкриті лісовою рослинністю, нелісові землі, які надані та використовуються для потреб лісового господарства.

До лісового фонду України належать лісові ділянки, в тому числі захисні насадження лінійного типу площею не менше 0,1 гектара.

г) полежахисні лісові смуги та інші захисні насадження, які не віднесені до земель лісового фонду;

г) землі оздоровчого призначення з їх природними ресурсами;

До земель оздоровчого призначення належать землі, що мають природні лікувальні властивості, які використовуються або можуть використовуватися для профілактики захворювань і лікування людей.

д) землі рекреаційного призначення, які використовуються для організації масового відпочинку населення і туризму та проведення спортивних заходів.

До земель рекреаційного призначення належать земельні ділянки зелених зон і зелених насаджень міст та інших населених пунктів, навчально-туристських та екологічних стежок, маркованих трас, земельні ділянки, зайняті територіями будинків відпочинку, пансіонатів, об'єктів фізичної культури і спорту, туристичних баз, кемпінгів, яхт-клубів, стаціонарних і наметових туристично-оздоровчих таборів, будинків рибалок і мисливців, дитячих туристичних станцій, дитячих та спортивних таборів, інших аналогічних об'єктів, а також земельні ділянки, надані для дачного будівництва і спорудження інших об'єктів стаціонарної рекреації.

е) інші природні території та об'єкти (ділянки степової рослинності, пасовища, сіножаті, кам'яні розсипи, піски, солончаки, земельні ділянки, в межах яких є природні об'єкти, що мають особливу природну цінність).

Земельні ділянки, в межах яких є природні об'єкти, що мають особливу наукову цінність у землевпорядній документації відносяться до земель іншого природоохоронного призначення.

є) земельні ділянки, на яких зростають природні рослинні угруповання, занесені до Зеленої книги України;

ж) території, які є місцями перебування чи зростання видів тваринного і рослинного світу, занесених до Червоної книги України;

з) частково землі сільськогосподарського призначення екстенсивного використання - пасовища, сіножаті;

и) радіоактивно забруднені землі, що не використовуються та підлягають окремій охороні як природні регіони з окремим статусом;

к) території потенційні щодо або з проявами негативних геодинамічних процесів (водна ерозія, зсуви, карст та ін.).

4. Проектування екомережі

Відповідно до статті 15 Закону України „Про екологічну мережу України”, проектування екомережі здійснюється шляхом розроблення регіональних схем формування екомережі Автономної Республіки Крим та областей, а також місцевих схем формування екомережі районів, населених пунктів та інших територій України.

Проте, екомережа – структура природного характеру, межі якої обумовлені переважно природними чинниками, тому, при розробці проекту схеми екомережі необхідно застосовувати ландшафтний, ландшафтно-екологічний, геоботанічний підходи.

У свою чергу, розробка СЕМР для природних регіонів, межі яких обумовлені природними чинниками – басейнів рік, гірських систем дозволить пов'язати між собою СЕМР адміністративних областей, районів.

Включення територій та об'єктів до переліків територій та об'єктів екомережі здійснюється з урахуванням їх значення з точки зору екології, ботаніки, зоології та ландшафтознавства.

Включення територій та об'єктів екомережі до відповідних переліків здійснюється на підставі рішень органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування відповідно до їх повноважень у порядку, що встановлюється Кабінетом Міністрів України.

При розробці СЕМР необхідно пам'ятати, що включення територій та об'єктів до переліку територій та об'єктів екомережі не призводить до зміни форми власності та категорії земель за цільовим призначенням на відповідні земельні ділянки та інші природні ресурси, їх власника чи користувача.

Включення територій та об'єктів до переліків територій та об'єктів екомережі не завдає шкоди правам тих, на чий території вони розташовані.

Проте, права власників і користувачів природних ресурсів, включених до переліків територій та об'єктів екомережі, для забезпечення охорони рослинного, тваринного світу, об'єктів Червоної книги України можуть бути обмежені на підставі статей 9, 26 Закону України „Про рослинний світ”, статей 33, 37, 38, 54 Закону України „Про тваринний світ”, статей 5, 11 Закону України „Про Червону книгу України”.

Державне управління у сфері формування, збереження, використання регіональної та місцевої екомережі здійснюють територіальні органи спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з питань охорони навколишнього природного середовища, місцеві органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування у межах своїх повноважень та інші спеціально уповноважені органи.

Відповідно до Закону України „Про екологічну мережу України”, проектування екомережі передбачає:

а) нанесення на планово-картографічні матеріали територій та об'єктів, включених до переліків екомережі;

б) визначення територій, що мають особливу природоохоронну, екологічну, наукову, естетичну, рекреаційну, історико-культурну цінність, встановлення

передбачених законом обмежень на їх планування, забудову та інше використання;

в) обґрунтування необхідності включення територій та об'єктів до переліків екомережі, резервування територій для цих потреб, надання природоохоронного статусу, введення обмежень (обтяжень) для відновлюваних, буферних та сполучних територій для забезпечення формування екомережі як єдиної просторової системи;

г) розроблення рекомендацій щодо визначення режиму територій та об'єктів природно-заповідного фонду та інших територій, що підлягають особливій охороні, відновлюваних, буферних та сполучних територій, які пропонується створити, а також щодо необхідності вилучення і викупу земельних ділянок;

г) узгодження регіональних і місцевих схем формування екомережі із Зведеною схемою формування екомережі України, поєднання її із Всеєвропейською схемою формування екомережі та із затвердженою проектною документацією з урахуванням державних, громадських і приватних інтересів, визначення перспективних напрямів забезпечення збереження та невиснажливого використання цінних ландшафтів та інших природних комплексів, об'єктів і територій.

5. Процедура розроблення та затвердження проекту схеми регіональної екомережі.

1. Територіальні органи виконавчої влади з питань охорони навколишнього природного середовища (місцевий територіальний орган Міністерства охорони навколишнього природного середовища) забезпечують організаційно розроблення проекту схеми регіональної екомережі.

Забезпечення розробки проектів СЕМР та місцевої екомережі покладається на головних розпорядників коштів відповідних розділів місцевих бюджетів і місцевих фондів охорони навколишнього природного середовища – органи місцевого самоврядування і місцеві органи виконавчої влади.

Замовником проектів СЕМР та місцевої екомережі може бути сільська, селищна, міська рада, обласна, районна, Київська або Севастопольська міська держадміністрація, фізична чи юридична особа.

2. Територіальний орган виконавчої влади з питань охорони навколишнього природного середовища (місцевий територіальний орган Мінприроди) подає заяву щодо обґрунтування необхідності розробки проекту СЕМР області до обласної ради або обласної державної адміністрації (Згідно з п.12. розділу X Земельного кодексу України відповідно до їх повноважень).

У разі розроблення проектів місцевих схем екомережі заява щодо обґрунтування необхідності розробки вищезазначених схем подаються відповідно до сільської, селищної, міської ради, якщо територія розташована в межах населеного пункту, або районної держадміністрації, якщо територія розташована за межами населеного пункту.

3. Проект схеми регіональної або місцевої схеми екомережі (як проект землеустрою) розробляється на підставі рішень органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування (сільської, селищної, міської ради, обласної, районної, Київської або Севастопольської міської держадміністрації), до повноважень яких належить розпорядження землями у межах компетенції визначеної Земельним кодексом України, розроблення, затвердження і реалізація цільових програм та документації з землеустрою.

4. До організації розроблення регіональної та місцевих схем формування екомережі (відповідно до статті 12 Закону України „Про екологічну мережу України”) залучається координаційна рада з питань формування екомережі та місцеві експерти.

5. Між замовниками проекту та розробниками проекту СЕМР укладається договір.

Договір про розроблення проекту СЕМР складається відповідно до типового договору.

6. Проект СЕМР розробляється відповідно до завдання, затвердженого замовником та на підставі договору між замовником та розробником документації.

Завдання на розробку проекту СЕМР розробляється за участю територіальних органів Міністерства охорони навколишнього природного середовища України та погоджується з координаційною радою з питань формування екомережі.

7. У завданні встановлюються наукові, тематичні, економічні та інші вимоги до документації СЕМР, строк виконання робіт і порядок розгляду документації, визначається вартість робіт і порядок їх оплати.

8. Розробником проекту СЕМР може бути спеціалізована проектна або наукова установа, фізична або юридична особа, в частині, що стосується картографічного забезпечення – організація або установа, що має відповідну ліцензію.

Розробник проекту на договірних умовах залучає до підготовки проекту СЕМР місцевих експертів.

9. Відповідно до статті 22 Закону України „Про екологічну мережу України”, з метою врахування інтересів громадян та їх об'єднань у формуванні, збереженні та використанні екомережі територіальні органи спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з питань охорони навколишнього природного середовища, інформують населення через засоби масової інформації та письмово відповідні місцеві органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування про розроблення проекту схем екомережі.

Громадяни та їх об'єднання залучаються до обговорення проектів схем екомережі та стану їх виконання.

Для обговорення проектів схем екомережі та стану їх виконання в установленому порядку можуть проводитися громадські слухання.

10. У процесі розробки проекту СЕМР виконавець проводить консультації з фахівцями територіальних органів виконавчої влади з питань охорони навколишнього природного середовища та координаційної ради з питань формування екомережі.

11. При розробці проекту СЕМР обов'язкова взаємодія територіальних органів Міністерства охорони навколишнього природного середовища, Міністерства будівництва, архітектури та житлово-комунального господарства, Державного комітету земельних ресурсів, лісового, водного господарства.

12. Розроблений проект СЕМР подається виконавцем на розгляд та погодження до відповідного територіального органу виконавчої влади з питань охорони навколишнього природного середовища.

13. Територіальний орган виконавчої влади з питань охорони навколишнього природного середовища спільно з виконавцем подають проект СЕМР на розгляд координаційної ради з питань формування екомережі.

14. Рекомендується проведення презентації проекту СЕМР за участю всіх зацікавлених сторін, координаційної ради, представників органів місцевого самоврядування та місцевих державних адміністрацій, громадськості, експертів, науковців.

Під час презентації проводиться ознайомлення з природоохоронною, науковою, рекреаційною та іншою цінністю територій включених до проекту СЕМР, обговорюється можливість включення нових території та окремих ділянок, необхідність встановлення певного режиму використання території. Проводиться роз'яснення специфіки діяльності, значення для регіону, можливість міжнародної співпраці.

15. У разі необхідності, до проекту регіональної схеми вносяться зміни, уточнення та доповнення.

16. Проводиться розгляд та коригування проекту СЕМР з обласними, Київською та Севастопольською міськими органами виконавчої влади з питань будівництва та архітектури (Управління з містобудування та архітектури), розгляд та схвалення проекту СЕМР на архітектурно-містобудівній раді.

17. Проект схеми регіональної екомережі, погоджений відповідним територіальним органом виконавчої влади з питань охорони навколишнього природного середовища та координаційною радою з питань формування екомережі виконавець погоджує:

з територіальним органом земельних ресурсів, санітарно-епідеміологічним органом, органом містобудування і архітектури та охорони культурної спадщини, органами виконавчої влади з питань водного господарства в галузі управління і контролю за використанням і охороною вод та відтворенням водних ресурсів.

18. Питання створення та оголошення територій та об'єктів природно-заповідного фонду загальнодержавного та місцевого значення, у тому числі з вилученням земель, які пропонуються у межах проекту СЕМР, розглядаються окремо, згідно Закону України „Про природно-заповідний фонд України” та Земельного кодексу України.

19. Проект схеми регіональної екомережі затверджується замовником проекту.

20. Територіальні органи виконавчої влади з питань охорони навколишнього природного середовища, передають проект СЕМР на розгляд та прийняття рішення про затвердження замовнику (до обласної (сільської, селищної, міської ради, Київської або Севастопольської міської ради, обласної (районної, Київської або Севастопольської міських) держадміністрації відповідно до їх компетенції).

21. Замовник (обласна (сільська, селищна, міська) рада, обласна (районна) державна адміністрація) розглядає матеріали проекту СЕМР та приймає рішення про його затвердження.

22. Відповідно до Закону України „Про екологічну мережу України” регіональні та місцеві схеми формування екомережі, є основою для розроблення усіх видів проектної документації при здійсненні землеустрою, розробці містобудівної документації, а також здійсненні господарської та іншої діяльності.

23. Заходи, передбачені затвердженою в установленому порядку СЕМР, є обов'язковими для виконання органами державної влади та органами місцевого самоврядування, власниками землі, землекористувачами, у тому числі орендарями.

24. До регіональних та місцевих схем формування екомережі при необхідності вносяться зміни органами, до повноважень яких віднесено затвердження зазначених схем.

25. Зміни до документації з СЕМР вносяться за рішенням органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування відповідно до їх повноважень.

6. Фінансове забезпечення.

Фінансування розроблення проекту СЕМР може здійснюватись за рахунок державного бюджету України, коштів бюджету Автономної республіки Крим, місцевих бюджетів, позабюджетних і благодійних фондів, кошти підприємств, установ, організацій, грантів міжнародних екологічних організацій, громадян та інших джерел, не заборонених законом.

Органи державного управління об'єктів екомережі, власники і користувачі земельних ділянок, що знаходяться в межах територій та об'єктів екомережі, вносять в установленому порядку пропозиції щодо фінансування заходів, пов'язаних з формуванням, збереженням та невиснажливим використанням екомережі, із коштів Державного бюджету України. Фінансування здійснюється відповідно до затверджених переліків заходів із коштів Державного бюджету України, місцевих бюджетів, а також з інших джерел, не заборонених законом.

Фінансування заходів щодо природних заповідників, біосферних заповідників, національних природних парків, ботанічних садів, дендрологічних парків та зоологічних парків загальнодержавного значення здійснюється за рахунок державного бюджету України, при цьому, можуть також залучатися кошти бюджету Автономної Республіки Крим, місцевих бюджетів, позабюджетних і благодійних фондів, кошти підприємств, установ, організацій та громадян.

Загальнодержавною програмою формування національної екологічної мережі України передбачено, що формування структурних елементів національної екологічної мережі місцевого значення здійснюватиметься за рахунок коштів відповідних розділів місцевих бюджетів, місцевих фондів охорони навколишнього природного середовища, з обов'язковим виділенням фінансування цих заходів у загальному кошторисі річних видатків.

Фінансування з місцевого фонду охорони навколишнього природного середовища здійснюється згідно із запитами відповідно до положення про нього.

Фінансування заходів щодо регіональних ландшафтних парків, а також ботанічних садів, дендрологічних парків та зоологічних парків місцевого значення здійснюється за рахунок бюджету Автономної Республіки Крим та місцевих бюджетів. Для цієї мети можуть також залучатися кошти позабюджетних і благодійних фондів, кошти підприємств, установ, організацій та громадян.

Витрати, пов'язані із забезпеченням режиму охорони заказників, пам'яток природи, заповідних урочищ та парків - пам'яток природи садово-паркового мистецтва, здійснюється за рахунок підприємств, установ, організацій, інших землевласників та землекористувачів, на території яких вони знаходяться.

У разі необхідності проведення спеціальних заходів, спрямованих на запобігання знищенню чи пошкодженню природних комплексів територій та об'єктів природно-заповідного фонду зазначених категорій, можуть виділятися кошти:

Державного бюджету – для територій та об'єктів природно-заповідного фонду загальнодержавного значення;

Бюджету Автономної Республіки Крим та місцевих бюджетів – для територій та об'єктів природно-заповідного фонду місцевого значення.

7. Взаємозв'язок містобудівної документації та проекту схеми регіональної екологічної мережі

При розробці проекту СЕМР обов'язково враховується документація щодо планування та забудови територій на регіональному та місцевому рівнях, опорні плани та схеми планувальних обмежень.

До проекту СЕМР не включаються землі житлової та громадської забудови, промисловості, транспорту, зв'язку, енергетики, оборони; території, що передбачені для будівництва споруд, шляхів, лінійних та інших об'єктів транспорту і зв'язку, трубопроводів, геологорозвідувальних робіт, розробки корисних копалин.

Відповідно до пункту 7 „Показників проведення моніторингу реалізації схеми планування території України (3059-14)“ затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 29.08.2002 р. №1291 „Про забезпечення реалізації Закону України „Про генеральну схему планування території України“, у СЕМР необхідно передбачити такі показники:

- площа територій та об'єктів природно-заповідного фонду, у тому числі транскордонних природоохоронних територій міжнародного значення;

- площа деградованих та малопродуктивних земель, які перебувають у стані консервації;

- площа водоохоронних зон і прибережних захисних смуг, на території яких розроблено проекти встановлення цих зон;

- площа сіножатей та пасовищ;

- площа лісів та інших лісовкритих територій, у тому числі полезахисних лісових смуг та інших захисних насаджень;

- площа водно-болотних угідь міжнародного значення.

Після затвердження СЕМР, розробка генеральних планів населених пунктів (внесення змін до генеральних планів населених пунктів), регіональних схем планування територій областей, районів, Регіональних правил забудови територій та Місцевих правил забудови населених пунктів провадиться із врахуванням схем регіональної екологічної мережі.

Інформація щодо розміщення об'єктів екомережі та зв'язків між ними має входити до опорного плану та схеми планувальних обмежень. Обґрунтування щодо необхідності включення окремих озелених територій та об'єктів зеленого будівництва населених пунктів до екомережі, резервування територій з метою забезпечення формування екомережі мають бути відображені в аналітичній частині та пропозиціях генерального плану.

8. Використання землевпорядної документації у проекті схеми регіональної екомережі

Однією з необхідних складових при складанні проекту СЕМР є землевпорядна документація.

Документація з землеустрою – затверджені в установленому порядку текстові та графічні матеріали, якими регулюється використання та охорона земель державної, комунальної та приватної власності, а також матеріали обстеження і розвідування земель, авторського нагляду за виконанням проектів.

У землевпорядній документації землі за основним цільовим призначенням поділяються на категорії. Відповідність складових структурних елементів екомережі категоріям земель, визначених у землевпорядній документації наведена у одному з попередніх розділів.

Крім того, при складанні проекту СЕМР обов'язково враховуються:

загальнодержавні й регіональні програми використання та охорони земель, які розробляються з метою забезпечення потреб населення і галузей економіки у землі та її раціонального використання і охорони. (Регіональні програми використання та охорони земель розробляються Радою міністрів Автономної Республіки Крим, обласними державними адміністраціями і затверджуються Верховною Радою Автономної Республіки Крим та обласними радами. Програми використання та охорони земель міст Києва і Севастополя розробляються Київською і Севастопольською міськими державними адміністраціями та затверджуються відповідними радами);

схеми землеустрою і техніко-економічні обґрунтування використання та охорони земель адміністративно територіальних утворень;

проекти землеустрою щодо організації і встановлення меж територій природно-заповідного фонду та іншого природоохоронного призначення, оздоровчого, рекреаційного та історико-культурного призначення;

проекти землеустрою щодо формування земель комунальної власності територіальних громад і проекти розмежування земель державної і комунальної власності населених пунктів;

проекти землеустрою щодо створення нових та впорядкування існуючих землеволодінь і землекористувань;

проекти землеустрою що забезпечують еколого-економічне обґрунтування сівозміни та впорядкування угідь;

проекти землеустрою щодо впорядкування території населених пунктів;

робочі проекти землеустрою щодо рекультивації порушених земель, землювання малопродуктивних угідь, захисту земель від ерозії, підтоплення, заболочення, вторинного засолення, висушення, зсувів, ущільнення, закислення, забруднення промисловими та іншими відходами, радіоактивними та хімічними речовинами, покращання сільськогосподарських земель, підвищення родючості ґрунтів;

спеціальні тематичні карти і атласи стану земель та їх використання;

обмеження щодо господарського використання земель, які виконують важливі екосистемні функції (схили, водоохоронні зони);

матеріали державного земельного кадастру (кадастрове зонування(місця розташування обмежень щодо використання земель).

9. Розроблення проекту схеми регіональної екомережі

9.1. Підготовчі роботи

Розроблення проекту СЕМР передбачає проведення **підготовчих робіт**, що включають збір, систематизацію, вивчення та аналіз:

- топографічних карт регіону;
- наукових та літературних джерел та картографічних матеріалів (геологічних, геоморфологічних, ландшафтних, карт, карт ґрунтів, рослинного покриву та інш.);
- матеріалів польових досліджень;
- містобудівної документації;
- програм соціально-економічного та культурного розвитку;
- схем землеустрою та техніко - економічного обґрунтування використання території;
- матеріалів лісовпорядкування;
- проектної документації з питань охорони навколишнього природного середовища (положень або охоронних зобов'язань, картосхем територій та об'єктів природно-заповідного фонду, картосхем екологічного стану навколишнього природного середовища та інш.), іншого природоохоронного, оздоровчого, рекреаційного та історико-культурного призначення;
- матеріалів щодо збереження об'єктів культурної спадщини;
- матеріали планів розвитку рибного господарства, відтворення водних живих ресурсів, регулювання рибальства і риборозведення;
- рішення органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування (щодо оголошення або створення об'єктів природно заповідного фонду, про резервування територій для оголошення або створення об'єктів природно-заповідного фонду, надання і вилучення земель, інвентаризації ділянок);
- матеріалів обґрунтування необхідності створення або оголошення територій природно-заповідного фонду;
- визначення режиму території, наявність охоронних зобов'язань; наявність обмежень на використання природних ресурсів;
- схема фізико-географічних процесів.

Особлива увага повинна приділятися вивченню матеріалів щодо ландшафтної структури території, як одному з основних чинників формування екомережі.

Процедуру розроблення та затвердження проекту СЕМР доцільно поділити на 2 етапи:

I етап. Розробка перспективної СЕМР з робочими варіантами карт, обґрунтування переліку структурних елементів екомережі, узгодження регіональних та місцевих схем формування екомережі зі зведеною схемою формування екомережі України.

II етап. Саме погодження проекту з власниками та користувачами земельних ділянок та природних ресурсів, відповідними сільськими, селищними, міськими радами або відповідними органами виконавчої влади.

9.2. Склад проекту схеми регіональної екомережі

Проект СЕМР складається з:

- 1) завдання на виконання робіт;
- 2) пояснювальної записки (текстова частина)
- 3) графічних матеріалів;
- 4) матеріалів погодження та затвердження проекту СЕМР

9.2.1. Завдання на виконання робіт.

У завданні на виконання робіт визначається підстава для розробки проекту СЕМР; мета та актуальність, основні технічні вимоги до виконання робіт з проекту СЕМР (надаються вимоги до структури та змісту пояснювальної записки, складу та змісту графічних матеріалів, вказується перелік необхідних погоджень); етапи виконання робіт; порядок приймання та впровадження результатів роботи.

9.2.2. Пояснювальна записка (текстова частина)

Пояснювальна записка повинна містити обґрунтування послідовності проведення робіт, характеристику існуючого стану використання земель, наявних планово-картографічних, землевпорядних, земельно-кадастрових матеріалів і їх придатність для проектування, аналіз проведених інших підготовчих робіт.

В пояснювальній записці наводяться дані щодо місця розташування, розмірів, природоохоронної цінності території що включені або перспективних для включення до екомережі.

Приблизний зміст пояснювальної записки:

Вступ. Мета, завдання та обґрунтування розробки проекту СЕМР.

I. Загальні відомості про регіон проектування.

1.1. Оцінка природних умов з точки зору формування схеми екомережі (геологічна будова; несприятливі геологічні та фізико-географічні процеси; гідрогеологічні особливості; геоморфологічні умови, кліматичні умови; гідрографія (поверхневі води - характеристика річок, озер, водосховищ, умови живлення, водний режим, швидкість течії, дані про повені, паводки, хімічний склад води,); ґрунти.

1.2. Місце в системі фізико-географічного районування, ландшафти, ландшафтне різноманіття, сучасна ландшафтна структура (ландшафти - типові, рідкісні та унікальні; типи місцевостей, урочища, антропогенна трансформація ландшафтів.

1.3. Характеристика земель за цільовим призначенням .

1.4. Сучасне господарське використання.

Сільське господарство (режими використання територій, застосування пестицидів та агрохімікатів), в т.ч. проблеми землевпорядкування та підтримання еколого-санітарного стану в умовах поширення карстових явищ та інших геологічних та фізико-географічних процесів).

Лісове господарство. Розподіл та характеристика лісових земель (розподіл лісових земель за категоріями і в розрізі переважаючих порід; розподіл вкритих лісом земель і запасів насаджень за віковими групами. Аналіз лісогосподарської діяльності. Характеристика санітарного стану лісів, заходів по боротьбі з шкідниками та хворобами лісу. Відновлення лісів (лісовідновлювальні заходи; реконструкція насаджень). Збереження пралісів та інших корінних лісових природних комплексів

Мисливське господарство (перелік користувачів мисливських угідь, ведення мисливського господарства, характеристика мисливських угідь, видовий склад та запаси мисливських видів тварин, ділянки відтворення).

1.5. Мережа територій та об'єктів природно-заповідного фонду (перелік, короткий опис, площу, режим, підпорядкування та місце розташування об'єктів природно-заповідного фонду загальнодержавного та місцевого значення).

1.6. Екологічна ситуація. Характеризується стан атмосферного повітря, водних ресурсів, земель, оцінка негативного впливу промисловості та сільського господарства на довкілля, наявність кар'єрів будівельних матеріалів; джерел забруднення, деградованих ландшафтів.

II. Розробка та обґрунтування схеми регіональної екомережі.

2.1. Критерії вибору територій для включення до переліку територій та об'єктів регіональної екомережі (збереженість ландшафтів, території з несприятливими геологічними та фізико-географічними процесами, флора та рослинність, видове та ценотичне різноманіття, найбільш репрезентативні флористичні комплекси, найбільш репрезентативні флористичні популяції, загальна характеристика рослинності та співвідношення її типів, найбільш репрезентативні ценози). Рідкісні та зникаючі види рослин та рослинних угруповань (оцінка раритетного складу флори, списки видів рослин, занесених до Світової Червоної книги, Європейського Червоного списку, Червоної книги України, списків Бернської конвенції, інших міжнародних конвенцій, список рослинних асоціацій, занесених до Зеленої книги України, бажано - картосхема поширення рідкісних видів рослин). Тваринний світ. Видове різноманіття (характеристика фауни та її особливості, видовий склад фауни, місце у зоогеографічному районуванні, фауністичні комплекси та популяції. Рідкісні та зникаючі види тварин та їх збереження (перелік рідкісних та зникаючих видів фауни, види тварин, що занесені до Світової Червоної Книги, Європейського Червоного списку, Червоної книги України, до списків Бернської конвенції, інших міжнародних конвенцій).

2.2. Загальний перелік складових структурних елементів регіональної екомережі.

Визначення та перелік ключових, буферних, сполучених та відновлюваних територій та їх характеристика.

(- статус в структурі екомережі (ключова, сполучена, буферна, відновлювана;

- адміністративне положення;
- назва території або об'єкту екомережі;
- площа, межі;
- цільове призначення земель території екомережі;

- сучасне господарське використання території;
- відомості про власників та користувачів земельної ділянки;
- критерії та обґрунтування включення території до переліку об'єктів екомережі, природоохоронна цінність (характеристика відповідно до пункту 2.1);
- необхідний режим природокористування та механізм його забезпечення).

2.3. Території перспективні для включення до екомережі, у тому числі територій, що резервуються для створення або оголошення територій та об'єктів природно-заповідного фонду.

2.4. Заходи щодо забезпечення формування регіональної схеми екомережі.

2.5. Місце регіональної екомережі у системі екомережі природних регіонів та національної екомережі.

9.2.3. Графічні матеріали:

Графічні матеріали проекту складаються з картографічних матеріалів на паперових та магнітних носіях.

При розробці картографічних матеріалів доцільно використовувати ГІС технології.

У складі графічних матеріалів до проекту СЕМР повинні бути наступні:

- **ландшафтна мапа території** (масштабу 1:100 000, у разі потреби на окремі ділянки складаються карти більш крупного масштабу);

- **схема землеустрою (у межах території екологічної мережі) з назвами, межами та площами** землевласників, землекористувачів, у тому числі орендарів, користувачів природних ресурсів, територіями та об'єктами природно-заповідного фонду та ін.;

- на цю схему наноситься або до неї додається **схема територій, щодо використання яких встановлено обмеження (обтяження)** (наприклад, охоронних зон, зон санітарної охорони та зон особливого режиму використання земель) з чітко визначеними межами земельних ділянок землевласників, землекористувачів, у тому числі орендарів, користувачів природних ресурсів;

- **картосхема існуючих територій екомережі**, з відображеними складовими структурними елементами екомережі (доцільно складати на основі проектів землеустрою щодо категорії земель за основним цільовим призначенням) та чітко визначеними межами регіональної екологічної мережі.

Виконується у масштабі 1:100 000; у разі потреби, на окремі ділянки складаються картосхеми більш крупного масштабу 1:25000, 1:10000, 1:5000.

У правій верхній частині картосхеми надається ситуаційний план на картосхемі України масштабу 1: 750 000 або 1:1 000 000.

Назви складових структурних елементів екомережі надаються у легенді.

До картосхеми додається перелік складових структурних елементів екомережі.

Картосхему регіональної екомережі доцільно розробляти на топографічній основі (чітко можна визначити ліси, луки, галявини, заболочені землі, річки, озера, піски, яри); культурні ландшафти (рілля, лісозахисні, прияружні, прияружні лісосмуги, ставки, канали); урбанізовані території (міста та селища

міського типу, села, кладовища, заклади тривалого відпочинку і туризму, промислові і комунальні підприємства, сільськогосподарські виробничі підприємства); контори держлісгоспів, лісництв, кордони лісової охорони, мисливські бази); інженерні споруди, сміттєзвалища, місця водозаборів; інженерні мережі (газопроводи магістральні, водоводи та інші); автомобільні шляхи, залізниця;

- **картосхема перспективних територій екомережі** (доцільно складати на основі ландшафтної мапи; ділянок, що зарезервовані для подальшого створення, чи оголошення територій та об'єктів природно-заповідного фонду; ареалів видів тварин та рослин, збереження яких передбачено законодавством України; та з врахуванням містобудівної документації,)

На картосхемі, крім існуючих територій екомережі відображаються території, що плануються (чи можливі) до включення до екомережі, у тому числі: на яких вже існують обмеження (обтяження) землекористування, на яких, у перспективі передбачається (або можливо) змінити категорію земель за цільовим призначенням;

- **картосхема зонування територій та об'єктів екомережі** на якій відображені ключові території екомережі, буферні зони, сполучені території, відновлювані території,

- **схема охорони земель** (знаходиться в органах земельних ресурсів) з визначенням земель, що підлягають консервації, виведенню з господарського та іншого використання, рекультиваци тощо;

- картосхема рослинних угруповань(по можливості), занесених до Зеленої книги України;

- картосхеми (по можливості) ареалів деяких видів тварин та рослин, занесених до Червоної книги України.;

- картосхема територій (по можливості), що заплановані для заліснення згідно Державної програми „Ліси України” на 2002 - 2015 р.

- картосхема регіональної екомережі у системі екомереж природних регіонів, сусідніх областей та національної екомережі.

9.2.4. Матеріали погодження та затвердження проекту СЕМР

Матеріали погодження та затвердження проекту СЕМР включають:

Рішення щодо підготовки проекту схеми регіональної або місцевої схеми екомережі, надане обласною (сільською, селищною, міською) радою або обласною (районною) державною адміністрацією, до повноважень яких належить розпорядження землями у межах компетенції визначеної Земельним кодексом України, розробка, затвердження і реалізація цільових програм та документації з землеустрою.

Погодження проекту СЕМР:

висновки сільських, селищних, міських, рад, районних адміністрацій про погодження;

висновки територіальних органів виконавчої влади з питань охорони навколишнього природного середовища про погодження;

висновки органів державної виконавчої влади у галузі містобудування і архітектури та охорони культурної спадщини про погодження;

висновки органів державної виконавчої влади у галузі земельних відносин про погодження;

висновки органів державної виконавчої влади у галузі лісових ресурсів про погодження;

висновки органів державної виконавчої влади у галузі використання та охорони вод про погодження.

Затвердження проекту:

Проект СЕМР повинен бути затверджений:

замовником та територіальним органом виконавчої влади з питань охорони навколишнього природного середовища;

рішенням сільських, селищних, міських, рад, Київської або Севастопольської міської ради, районних адміністрацій Київської або Севастопольської міських держадміністрації про затвердження проекту СЕМР;

рішенням обласної ради або обласної державної адміністрації, Радою міністрів АР Крим, відповідно до їх компетенції, про затвердження проекту СЕМР.